

Locucions verbalas en *far* en occitan lengadocian : **una primièra descripcion sintactica e semantica¹**

1. Tòca de l'estudi

Aquel article porgís un trabalh de recèrca en lingüística descriptiva. La tòca n'es de recampar un primièr ensemble de locucions verbalas calhadas de l'occitan lengadocian e de las descriure en las classificar segon lor estructura sintactica e lors proprietats semanticas.

Las locucions verbalas constituïsson una part importanta de la lenga, qu'escapa còp e còp als dictionaris e a las gramaticas, o que i son descrichas, mas d'un biais incomplet, en particular per çò qu'es de l'estructura argumentala o dels contèxtes d'emplec. Nos semblèt doncas important de contribuir a aquel trabalh descriptiu. Comencèrem per las locucions bastidas amb lo vèrb *far* coma :

far las telas, far quincanèla, far blanc e negre a qualqu'un, far pauc als cans....

Botam qu'una locucion en *far* es 'calhada' tre que conten un element fix en relacion amb lo vèrb *far*. Donarem al paragraf §3.2.1 una definicion mai completa de çò qu'es una frasa calhada.

Dins aquel article comencarem per indicar ont trobèrem las donadas que recampèrem dins un ensemble de gaireben 800 locucions (seccion 2). Puèi, porgirem l'encastre metodologic causit, lo lexic-gramatica de Maurice Gross que definís un metòde de descripcion sistematic e exhaustiu per las classas lexicalas d'una lenga (seccion 3). Mantunas lengas romanicas son descrichas dins aquel encastre (catalan, espanhòl, francés, italian, portugués, ...). Prepausam modèstament d'apondre l'occitan a aquel ensemble. Donarem en seguida la nòstra metodologia de descripcion (seccion 4). L'amira d'aquel article es de donar una vista generala del trabalh fach dins (Bras 2001), doncas poirem pas dintrar dins los detalls, ni mai donar la tièra de las locucions recampadas. Donarem pas qu'una tièra de las classas sintacticas (seccion 4), puèi una idèa de las descripcions fachas del punt de vista sintactic e semantic per tres classas de locucions (seccion 5). Remandam a d'autres articles que tractan d'unas classas de locucions d'un biais mai aprigondit (Bras e Molinier 2004 ; Molinier e Bras per parèisser), e a d'articles venidors per la descripcion de las autras classas.

¹ Comunicacion al Collòqui *Novèla Recèrca en Domèni Occitan*, Redòc-Universitat Pau-Valéry, Montpelhièr, 26-27 d'abrial de 2002. Mercè a Maria-Joana Verny e Arvèi Lieutard.

Un brave mercè al Pascal Tomàs e al Joan Barceló per las lecturas menimosas.

2. Recampament de las donadas

Las locucions recampadas dins (Bras 2001) venon de mantunas fonts², que sián dictionaris, gramaticas, lexicis o tèxtes literaris.

Una primièra tièra d'òbras foguèt esplechada d'un biais exhaustiu :

- Lo *Diccionari Occitan-Francés* de Loís Alibert, jos sa forma electronica, mercés a la numerizacion del GIDILOC³, porgiguèt 200 frasas calhadas,
- Lo *Vocabulari Occitan* d'Andriu Lagarda ne donèt 100,
- Enfin, la font màger foguèt lo *Fichièr de las locucions de Roergue*, document manuscrit de M. Romieu e R. Gaubert⁴, que nos balhèt 466 locucions dins d'articles fòrt plan entre-senhats.

Recampèrem atal un primièr ensemble de 670 locucions. Puèi, verificuèrem sistematicament la preséncia d'aquelas locucions dins :

- *Lo Tresaur del Felibrige* de Frederic Mistral,
- *Lo Diccionari Patés-Francés del departament d'Avairon* de l'Abat Vaissier,
- *Lo Diccionari Francés-Occitan* de Cristian Laus.

Çò que menèt a enriquesir encara l'ensemble. Fin finala, las fonts seguentas nos permetèron de far de verificacions e d'apondons punctuals :

- *Provèrbis d'Aude* de Loís Alibert
- *Gramatica Occitana* de Loís Alibert
- *Questions de Lengua* de Ramon Chatbèrt
- *Diccionari Francés-Occitanian* de Loís Piat

Atal arribèrem a un ensemble de gaireben 800 locucions (790), pro significatiu per començar un trabalh descriptiu.

3. Encastre descriptiu

3.1 Lo lexic-gramatica

La tòca nòstra es de descriure un tròç del lexic-gramatica de l'occitan, dins la dralha metodologica elaborada per Maurice Gross al LADL per descriure lo francés (Gross 1975, 1984 ; Boons et al. 1976a, 1976b ; Guillet e Leclère 1992).

Lo lexic-gramatica prepausa un encastre per descriure formalament los elements de las classas lexicalas (vèrbs, noms, adjectius...) en tèrmes de frasas elementaras. Seguís lo modèl de Zellig Harris que pren la frasa elementara coma l'unitat minimala de forma e de sens. Atal,

² Occitanizam çai-jós los noms dels autors e de las òbras. Dins las referéncias bibliograficas, portam los noms atal coma son escriches sus l'òbra editada.

³ Grandmercejam lo GIDILOC per l'Alibert numerizat e tanben per la mesa a disposicion d'un còrpus de tèxtes numerizats que ne tirèron los contèxtes d'emplec de mai d'una locucion verbala.

⁴ Un brave mercé a Maurici Romieu que nos prestèt lo sieu Tresaur.

per descriure un vèrb coma *dansar* en especificant sos arguments, se descriu una frasa elementara coma :

Joan dansa amb Maria

Lo lexic-gramatica dels vèrbs dona l'ensemble de las frasas elementaras associadas a cada vèrb. Los vèrbs i son classats segon lors *proprietats estructuradas* : es a dire en foncion dels complements especifics del vèrb, segon, per exemple, que son preposicionals o non, en foncion de las proprietats del subjècte e de la posicion sintactica dels arguments. Per exemple, lo vèrb *dansar* seriá de l'estructura seguenta :

N₀ V amb N₁

La descripcion e lo classament dels vèrbs se fa tanben segon doas autras menas de proprietats.

Las *proprietats distribucionals* caracterizan la natura categoriala e semantica dels arguments. Atal, per descriure las proprietats distribucionals de (1) se pòt dire que lo vèrb *dansar* dintra dins l'estructura seguenta ont *Nhum* representa un grop nominal que referís a una entitat « animada »⁵:

Nhum V amb Nhum

Las *proprietats transformacionals* indican se lo vèrb pòt dintrar dins d'autres frasas elementaras en defòra de la frasa elementara declarativa activa qu'es a la basa de la classificacion, tot en gardant un invariant de sens. Calrà indicar per exemple que lo vèrb *dansar* a la propietat de 'simetria' :

Joan e Maria dansan.

3.2 Lo lexic-gramatica de las frasas calhadas

3.2.1 Frasas calhadas

Lo calhament es un fenomèn sintactic e semantic. Segon G. Gross (1996), se pòt parlar de calhament :

- Se i a mai d'un mot (**polexicalitat**) de l'existéncia autonòma.
- Se i a **opacitat semantica** : se definís sovent lo calhament al plan semantic per la verificacion de la propietat de non-composicionalitat del sens. Es a dire que, per una frasa calhada, lo sens de la frasa tota se pòt pas calcular en foncion del sens dels elements de la frasa. Per exemple, se pòt pas comprene que :

far las telas o virar las batas

vòlon dire *morir* sonque en foncion dels sens del vèrb e de son complement dirècte.

⁵ Gardam aici la terminologia francesa *hum* per *humain* (*uman*), e *-hum* per « non animat ».

- Se i a **locatge de las transformacions** que se pòdon far normalament sus las construccions liuras :

La vaca a virat las batas.

* *las batas que la vaca a viradas*

La vaca a begut l'aiga.

L'aiga que la vaca a beguda.

Lo calhament es un fenomèn escalar, es a dire que i a mai d'un gra de calhament entre las construccions liuras e las construccions completament calhadas al plan sintactic e al plan semantic⁶. Lo critèri que causiguèrem per donar a una frasa en *far* l'estatut de frasa calhada foguèt la fixitat d'un element (almens) en relacion amb lo vèrb *far*. Trobam doncas dins las tièras d'unas frases qu'an pas qu'un gra feble de calhament.

3.2.2 Descripcion de las frases calhadas dins lo lexic-gramatica

Avèm parlat en 3.1 del lexic-gramatica dels vèrbs e de las fòrmas liuras. Nos viram ara cap a las formas calhadas. M. Gross (1984) partiguèt de l'observacion qu'aquelas formas son tractadas coma d'excepcions, mentre que son fòrça dins lo lexic. Entrepenguèt d'establir un lexic-gramatica a despart per las formas calhadas e mostrèt que la classificacion se podia bastir suls meteisses critèris que los del lexic-gramatica de las formas non calhadas, en donant de segur la possibilitat a tot constituent d'èsser liure o calhat.

Donam çai-jós qualques exemples de las classes de formas verbalas calhadas descrichas dins (Gross 1984) que nos serviguèron de ponch de despart. Dins las estructuras de las classes, *C* representa un element calhat e *N* un element liure. *N₀* o *C₀* correspond al subjècte, *N₁* o *C₁* al primièr complement, *N₂* o *C₂* al segond complement.

- la classa *C₀* recampa las frases que lo subjècte n'es calhat amb lo vèrb, coma :

La moutarde monte au nez de Max

L'estructura n'es *C₀ V W*, ont *W* representa una sequéncia, quina que siá⁷.

- La classa *C₁* recampa las frases que lo subjècte n'es liure e lo complement dirècte calhat, coma :

Max a loupé le coche

L'estructura n'es *N₀ V C₁*.

- La classa *C₁PN* recampa las frases que lo subjècte e lo complement indirècte ne son liures e lo complement direct calhat, coma :

Il a déchargé sa bile sur Max

L'estructura n'es *N₀ V C₁ Prép N₂*

⁶ Veire per exemple (Gross 1996) per una descripcion generala e sintetica de las frases calhadas del francés.

⁷ *W* conten tanben, en general, un complement dirècte calhat coma dins l'exemple.

- La classa *CIP2* recampa las frasas que lo subjècte n'es liure e los dos complements calhats, coma :

Il met de l'eau dans son vin

L'estructura n'es $N_0 V C_1 \text{ Prép } C_2$

4. Classament de las donadas

4.1 Despartiment segon las classas sintacticas

Coma indicat dins la metodologia causida (seccion 3), un còp las 800 frasas recampadas, agachèrem cada frasa verbalada en *far* en foncion de las estructuras sintacticas qu'accepta. Classèrem doncas las frasas en foncion de critèris que s'aplican dins un òrdre definit : preséncia de *coma* per introduire una comparativa, preséncia d'un subjècte frastic, preséncia d'un subjècte calhat, preséncia d'un segond verb calhat amb *far*, etc. L'encadenament de l'aplicacion dels critèris es un algoritme que representam per un arbre de classificacion. Ne donam un extrach dins la Figura 1.

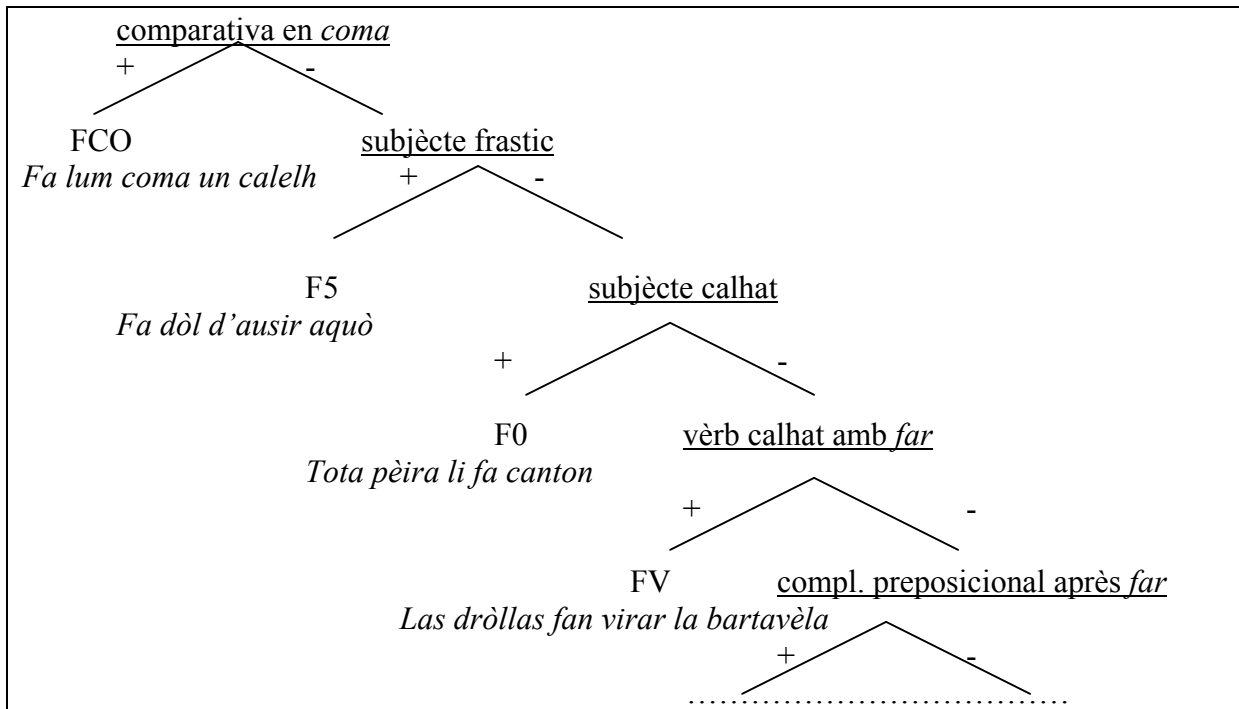

Figura 1 : Extrach de l'arbre de classificacion de las frasas calhadas

Un lexic-gramatica se descriu jos la forma d'un ensemble de taulas. Una taula es una mena d'indèx organizat segon los critèris sintactics. Dona per cada classa las propietats distribucionalas e transformacionalas màgers.

Lo classament nos menèt a despartir las donadas en onze classas. Porgirem pas que las tres primièras aici : FCO, F5, F0. Las taulas son donadas dins l'Annèxa 1 e seràn comentadas dins la seccion 5. Mas abans aquò, donarem, dins la Figura 2, la tièra de las onze classas amb, per

cada classa, l'estructura sintactica de basa, un exemple e lo nombre de frases d'aquela mena (la chifra absoluta e lo percentatge).

Coma dins la seccion 3, dins las estructuras de las classas, *C* representa un element calhat e *N* un element liure. *N₀* o *C₀* correspond al subjècte, *N₁* o *C₁* al primièr complement, *N₂* o *C₂* al segond complement, *W* es una sequéncia qu'es pas pertinenta per la descripcion, quina que siá, e *Qu P* representa una completiva o una infinitiva.

FCO	<i>N₀ far (C₁+ E) coma C₂</i>	<i>Aquela lampa fa lum coma un calelh</i>	18	2 %
F5	<i>(Aquò + E + N₀) far C₁</i> <i>(Prép N₂ + N₂+ E) QuP</i>	<i>Fa dòl d'ausir aquò</i> <i>Li fa dòl que siá partit</i>	75	9%
F0	<i>C₀ far W</i>	<i>Tota pèira li fa canton</i> <i>Fa un freg que pela</i>	41	5%
FV	<i>N₀ far V-inf W</i>	<i>Las dròllas fan virar la bartavèla</i>	75	9%
FP	<i>N₀ far (Prép C₁ + Prép (C de N)₁ + Prép C₁ Prép N₂)</i>	<i>Joan fa de son sicap</i> <i>Peire fa dins las bòtas a Maria.</i>	31	4%
FAD	<i>N₀ far (Adj + Adv)</i>	<i>Fasèm tenguem tenguem</i> <i>Joan fa blanc</i>	17	2%
F1	<i>N₀ far C₁</i>	<i>Peire a fach lo darrièr badalh</i>	323	42%
FNP2	<i>N₀ far N₁ Prép C₂</i>	<i>Peire a fach lo trabalh a còps de ponhs</i>	8	1%
F1PQ	<i>N₀ far C₁ Prép V-infW</i>	<i>Maria fa mand de partir</i>	5	1%
F1PN	<i>N₀ far C₁ Prép N₂</i>	<i>Maria fa lo morre a Clara.</i>	178	23%
F1P2	<i>N₀ far C₁ Prép C₂</i>	<i>Peire fa paur als cans</i>	19	2%

Figura 2 : Tièra de las classas e despartiment de las donadas

Las donadas qu'agacham dins aquel article representan pas que 16% de l'ensemble, mas aquò nos permetrà ja de descobrir d'unas proprietats interessantas. Se pòt veire dins las Figuras 2 e 3, qu'es l'estructura mai simpla *N₀ far C₁* (classa *F1*) que domina numericament, e que l'ensemble de las frases qu'an un primièr complement calhat *C₁* es majoritari (*F1* + *F1PN* + *F1P2* + *F1PQ* fan 68%).

Despartiment de las locucions dins las 11 classas

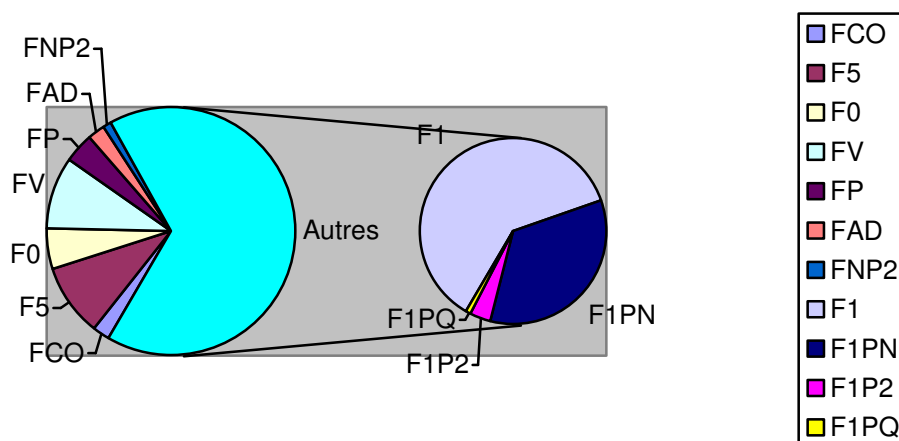

Figura 3

4.2 Apondon d'informacions semanticas e lexicograficas

Cada frasa calhada es descricha dins la taula de la siá classa (segon son estructura sintactica) que ne dona las propietats sintacticas (distribucionalas e transformacionalas). En mai d'aquò, balham per cada frasa d'entre-senhas lexicograficas coma :

- la traduccion literala en francés,
- la revirada (interpretacion) en francés,
- d'exemples atestats e de contèxtes d'emplec de la frasa calhada tirats de tèxtes,
- d'informacions semanticas variadas sus los constituents de la frasa, sus l'origina del sens calhat o metaforic se ne vira (nòtas que son per ara redigidas en francés),
- la tièra de las fonts que mençonan la frasa calhada en *far*.

Aquelas informacions son recampadas dins una basa de donadas que ne balham qualques extraches en Annèxa 2.

5. Descripcion sintactica e semantica

Porgissèm dins aquesta seccion tres classas : FCO, F5, F0 dins l'òrdre de l'algoritme de classament.

5.1 Frasas comparativas (FCO)

La classa FCO recampa totas las frasas que contenen una comparativa, es a dire un complement calhat en *coma* precedit o pas d'un autre complement calhat :

Aquela lampa fa lum coma un calelh.
Aquò i fa coma una crotz dabans un mòrt.

L'estructura sintactica n'es :

N₀ far (C₁+ E) coma C₂

Dins la part màger de las frapas de FCO, la comparativa marca la polaritat (positiva o negativa) e l'intensitat. Atal per exemple, amb la forma *i far* qu'exprimis l'eficacitat de *N₀*, avèm d'un costat l'expression d'una eficacitat bèla :

i far coma l'òli al calelh, i far coma la pasta a la mag

e de l'autre, l'expression d'una ineficacitat bèla :

i far coma de bren al gat, i far coma un damne, i far coma un escopit per una paret

5.2 Frapas verbalas del subjècte frastic extrapausadís (F5)

5.2.1 Critèris sintactics

Lo critèri definitòri de F5 es que las frapas d'aquela classa pòdon totjorn téner un subjècte frastic, qu'es normalament extrapausat :

Fa fasti a Peire que Joan aja fach aquò.

S'aviá volgut trabalhar a l'escòla aquel bogre de dròlle auriá faches de miracles. Mas li avèm pas pogut far entendre rason. Nos fa dòl de lo veire partir al servici militar sens passar sos examens. (Romieu e Gaubert)

Lo caval s'atrapèt a pàisser. Ramonet demorèt al pè d'el : li fasiá gaug de l'ausir far cruissir l'èrba a plec de cais. (A. Peirotet, Sauvanhon)

emai poguèsse téner la plaça de subjècte :

Que Joan age fach aquò fa fasti a Peire.

De lo veire partir [...] nos fa dòl.

Dins lo cas que lo subjècte es extrapausat, se rescontra siá la forma impersonala del vèrb marcada per la tresena persona del singular, siá lo pronom *aquò* que pren la plaça del subjècte e qu'es coreferent a *Que P* o a *V-inf W* :

*De lo veire partir [...] nos fa dòl.
= Nos fa dòl de lo veire partir [...].
= Aquò nos fa dòl de lo veire partir [...].*

Dins las taulas, e per ne far un usatge mai aisit, es la construccion amb lo subjècte frastic extrapausat que servís de basa per la descripcion. Dins las colonas subjècte (*N₀*), *aquò* = *QuP*

nòta la coreferéncia entre *aquò* e *Que P* o *V-inf W* plaçats en posicion pòst-verbala, e *E* = *QuP*, una posicion vuèja que pòt èsser presa per *Que P* o *V-inf W*⁸.

Las infinitivas son, per la màger part de las locucions, introduchas per *de*, levat per *far* (*bon* + *marrít* + *missant* + *mal*) *V-inf W* :

Fa bon trabalhar ara que la calor es tombada (Romieu e Gaubert)

Fa marrít èstre paure (Mistral)

Fa missant viatjar amb la nèu (Vaissier)

Sabètz, fa mal venir vièlhs : lo vam vos manca, las cambas vos deslaissan, las dolors vos aclapan ... (Romieu e Gaubert)⁹

Lo subjècte pòt èsser tanben un substantiu, e ocupa en general la posicion de subjècte. Avèm, per exemple, amb $N_0 = :N\text{-hum}$:

Drechas, jagudas o agenlhadas paissian aquela èrba tan verda que lor fasiá gòrja.
(citad per Romieu e Gaubert)

Aquelas polidas cerièras rojas li fasián ben pro lèga¹⁰ mès las podiái pas atrapar : las brancas èran tròp naltas. (Romieu e Gaubert)

Lo subjècte $N_0 = :N\text{-hum}$ pòt èsser tanben en posicion pòst-verbala :

I agèt un long silenci. A cap de lop fasiá pas lèga un duèl a mòrt amb lo solitari. (J. lo Boscassier, *Mowgli la Granhòta*)

De còps que i a, lo GN pòt èsser interpretat coma la reduccion d'un contengut frastic :

Aquelas polidas cerièras me fan lèga.
= *De manjar aquelas polidas cerièras me fa lèga.*

Çò que ven mai clar encara quand N_0 es un nom predicatiu :

A cap de lop fasiá pas lèga un duèl a mòrt amb lo solitari.
= A cap de lop fasiá pas lèga de far un duèl a mòrt amb lo solitari.

Quand lo subjècte es uman o animat ($N_0 = :N\text{hum}$), notam de diferéncias d'interpretacion, que pòdon cambiar la construccion de basa. Dins l'exemple que seguís, lo subjècte *Joan Patràs* a una interpretacion non agentiva :

⁸ *E* es pas totjorn associada a una forma impersonala, pòt tanben èsser anafórica amb una *Qu P* per antecedent : *Sus la taula qualques plecs de salcissa que, pas que de los veire, vos fasiá venir l'aiga a la boca.* (Boulonis, *Causses*).

⁹ De notar que *far mal de V-inf W* es una altra locucion, avèm doncas doas entradas diferentas dins la taula F5.

¹⁰ Tenèm aici la forma roergassa *far lèga* donada per Romieu e Gaubert, per Vaissier dins son dictionari, e atestada dins l'exemple que seguís de Joan lo Boscassier. Alibert e Mistral donan la forma mai esandida *far lega*.

Joan Patràs li fasiá aissa (E. Molin, *Legendas*)

Se pòt interpretar coma :

(Lo comportament + lo biais de far) de Joan Patràs li fasiá aissa

e se pòt acceptar :

Joan li fasiá aissa amb (son comportament + son biais de far)

Un subjècte uman pòt recebre tanben una interpretacion agentiva :

Maria me fa lèga amb aquelas polidas cerièras.

Aicí se compren que *Maria* afòga en ieu, d'un biais conscient e voluntari, un sentiment d'enveja per las cerièras. Lo GN *aquelas polidas cerièras* jòga aici un ròtle d'*instrument*, e se pòt trobar en posicion subjècte :

Aquelas polidas cerièras me fan lèga.

Enfin, per passar al autres complements, *far* es totjorn seguit d'un complement dirècte calhat (C_1) que pòt èsser substantival (*aissa, bonheta, fasti...*) o verbal (*eràisser, lusir los uèlhs, bon dire...*)¹¹.

D'unas frases an un segond complement (N_2) dirècte (*far eràisser Nhum*) o indirècte (*far bonheta a Nhum, far lusir los uèlhs a Nhum*).

L'estructura de la classa F5 es :

Qu P far C₁ (Prép N₂ + N₂ + E)
= *Far C₁ (Prép N₂ + N₂ + E) Qu P*

5.2.2 Coèrèncià semantica

Las locucions de la classa F5 sont totas d'expressions de sentiment. Son recampadas sus la basa de critèris sintactics e constituïsson un grop coèrent al nivèl semantic. Aquesta correspondéncia entre sintaxi e semantica ja la mostrèron d'òbras coma (Gross 1975), (Gross 1981), (Ruwet 1982) qu'indican que las proprietats de téner un subjècte 'non restrench' (*Qu P + Nhum + N-hum*) e un complement dirècte o indirècte *Nhum* son caracteristicas dels vèrbs psicologics.

C_1 pòt èsser un nom de sentiment (*enveja, plaser, gaug, ben, pietat, despièch, lagui, paur, vergonha, mal, dòl, fasti, defèci, etc.*) o pas (*bonha, blanc e negre, soslèu, etc.*). Recampam çai-jós las locucions a l'entorn dels noms de sentiment. Quand las frases son de la forma *far C₁ a Nhum* ometèm lo complement indirècte, mençonam pas que los complements dirèctes.

¹¹ Cal ben destriar aquelas locucions del C_1 verbal de las de la classa *FV* que las frases que recampa pòdon pas téner un subjècte frastic (veire §5.4).

- **Enveja** : *far bonha, far bonheta, far enveja, far gaug, far gimetas, far gonha, far gonheta(s), far gòrja, far leca, far lega (lèga), far lingueta, far michetas, far tifa-tafa¹², far tissa, far veja, far vejeta, far lusir los uèlhs, far venir l'aiga a la boca*
- **Indiferéncia** : *far ni cald ni freg, far blanc e negre*
- **Languiment** : *far venir los badalhs*
- **Irritacion, atissament, encanissament** : *far liata, far aissa, far cagar Nhum, far susar Nhum, far acabar los nèrs (E + un sus l'altre), far bolir (lo+la) sang a Nhum, far eràisser Nhum, far montar la mosca, far venir la maliça/malicia, far venir las susors, far venir Nhum cabra, far venir Nhum fat*
- **Lagui, pena, dòl** : *far lagui, far tirar pena, far dòl, far mal, far de mal*
- **Paur** : *far paur, far calhar lo sang (E + a la pòcha)*
- **Despièch, vergonha, pietat** : *far despièch, far vergonha, far pietat, far tombar Nhum de crenta, far tombar Nhum de vergonha, far tombar Nhum en desan*
- **Defèci** : *far defèci, far lauge, far longièr, far refasti, far soslèu, far venir lo soslèu, far venir lo vomit, far aissa*

5.3 Frasas del subjècte calhat (F0)

Dins la classa F0, avèm recampadas las frasas del subjècte calhat coma :

*Tota pèira li fa canton
Fa un freg que pela*

L'estructura n'es representada per la formula :

C₀ far W

Per mai de la mitat de las frasas de F0, lo subjècte calhat es la sequéncia vuèja *E* :

Fa (bon + calor + caud + freg + luna + missant temps + un freg del diable ...)

Levat tres excepcions (*deman farà jorn, se far tard, se'n far pas d'una cana*), todas las frasas del subjècte calhat *E* son dins la categoria semantica de las expressions meteorologicas. Indican la temperatura, o mai generalament lo temps que fa :

¹²*Tifa-tafa* es una onomatopèa que se tròba dins mai d'una locucion, veire *la gòrja me fa tifa-tafa, la lenga me fa tifa-tafa, lo còr me fa tifa-tafa* en F0. Aicí lo subjècte de la locucion es liure e non restrench, per exemple : *me fa tifa-tafa de te venir veire*. Avèm doncas mai d'una entrada dins la basa lexicografica (veire Annèxa 2) e dins las taulas (veire Annèxa 1).

Fa (bon + caud + calor + freg)

Fa solelh, fa seren, fa vent, fa pas un pel d'aire, fa quatre gotas, fa temps de nèu

Se pòt tanben descriure de condicions meteorologicas mai duras en marcar l'intensitat amb de complements :

Fa un freg (de can + de lop), fa un temps (de can + del diable)

Fa un vent (que tomba + que còpa lo morre), fa un freg que pela

Fa un solelh a fondre la coa d'un mèrlhe

L'autra part de la classa F0 es facha de frases que lo subjècte calhat es un grop nominal :

(la gòrja + la lenga + lo còr) fa tifa-tafa a Nhum

(l'estomac + lo còr) fa polset a Nhum

los uèlhs fans (tres + quatre) a Nhum

tot fa ventre a Nhum¹³

lo vin fa parlar Nhum

La màger part d'aquelas frases son d'expressions psicologicas. Levat per las frases :

Lo vin lo fa parlar, lo trabalh fach li fa pas paura, tota pèira li fa canton, tot li fa ventre,

C₀ designa una partida del còs e *far* es seguit d'un complement dirècte calhat e d'un complement indirècte liure :

(la lenga + l'estomac + lo còr + los uèlhs) (me + te + li + ...) (fa + fan) C₁ a Nhum

La literatura nos porgís d'exemples :

Quand lo parlaire avètz en faça, la lenga vos fa tifa-tafa. (citad per Mistral (TdF))

Totjorn dòrm pas segur ; s'ausís un pauc de bruch, l'estomac fa polset al volur as escuts (citad per Vaissier (DPF))

Lo còr me fa polset coma cada còp que me vau trobar davant una joventa (J. Bodon, *La Grava sul camin*)

« ... e mai que los uèlhs lor fasián tres que me prenguèron pel Felipon de la Vernhòla ; » (E. Molin, *Rajòls d'antan*)

¹³ Lo subjècte calhat pòt èsser un pronom coma *tot* :

Tot me fasiá ventre per legir perque èrem pas rics de libres, a l'ostal. (C. Laus, *Los uèlhs de l'anhèl*)

Pr'aquò avèm destriat *tot fa ventre a Nhum* de *N-hum far ventre a Nhum*, ont *N-hum* es sovent especificat per *aquò* ou *tot aquò* :

Soi mai que mai vegetarian (lo tais) : aglans, amoras, avelanas, èrbas e raices, fajas e peses, caramilhas, sant miquèlas, mossalons, campairòls, maurilhas, ... tot aquò me fa ventre. (Cantalauca, *Où l'òme*)

ont *tot aquò* establís una relacion anafòrica amb l'enumeracion *aglans, ... maurilhas*. Doncas lo subjècte *N-hum* es liure. *N-hum far ventre a Nhum* fa partida de la classa *FIPN*.

6. Conclusion

Avèm donat dins aquel article un escantilh del trabalh de descripcion a l'encòp sintactic e semantic menat sus un corpus mai larg dins (Bras 2001). Avèm porgida la metodologia de classament que nos menèt a destriar las donadas en 11 classas sintacticas. Avèm puèi descrichas las tres primièras classas segon l'algoritme de classament : FCO, F5, F0. Avèm mostrat, en estudiant las frases calhadas de F0 e mai que mai de F5, que lo classament sus de critèris sintactics permet de bastir d'ensembles coèrents al nivèl semantic. Sèm pas qu'al començament d'una òbra mai larga que la tòca n'es de bastir lo lexic-gramatica de l'occitan, per las formas liuras e calhadas, e per las autras categorias lexicalas. I cal far !

Referéncias bibliograficas

- Boons, J.P. ; Guillet, A. ; Leclère, C. (1976a.), *La structure des phrases simples en français, I. Constructions intransitives*, Genève : Droz.
- Boons, J.P. ; Guillet, A. ; Leclère, C. (1976b.), *La structure des phrases simples en français, II. Constructions transitives*. Rapport de Recherche LADL, 6.
- Bras, M. (2001), *Locutions verbales de l'Occitan : description syntactico-sémantique des constructions en « far »*, mémoire de DEA de Sciences du Langage, Université Toulouse Le Mirail.
- Bras, M. ; Molinier, C. (2004), « Locutions verbales en *far* de l'occitan languedocien : constitution d'une base de données syntaxique », *Cahiers de Grammaire*, 29.
- Giry-Schneider, J. (1978), *Les nominalisations en français*, Genève : Droz.
- Giry-Schneider, J. (1986), « Les noms construits avec *faire* : compléments ou prédicats ? », *Langue française* 69 : 49-63.
- Giry-Schneider, J. (1987), *Les prédicats nominaux en français*, Genève : Droz.
- Guillet, A. ; Leclère, C. (1992), *La structure des phrases simples en français. Constructions transitives locatives*, Genève : Droz.
- Gross, G. (1996), *Les expressions figées du français : mots composés et autres locutions*, Gap-Paris : Ophrys.
- Gross, M. (1975), *Méthodes en syntaxe*, Paris : Hermann.
- Gross, M. (1981), « Les bases empiriques de la notion de prédicat sémantique », *Langages* 63 : 7-53.
- Gross, M. (1984), « Une classification des phrases figées du français », in P. Attal, C. Muller (eds.), *De la syntaxe à la pragmatique*, Amsterdam : J. Benjamins.
- Gross, M. (1986), *Grammaire transformationnelle du français -Syntaxe du verbe*, Malakoff : Cantilène.
- Molinier, C. ; Bras, M. (per paréisser), « Sur les constructions causatives figées de l'occitan ».
- Ruwet, N. (1982), *Grammaire des insultes et autres études*, Paris : Seuil.

Fonts

- Alibert , L. (1966 e edicion electronica del GIDILOC), *Dictionnaire Occitan Français selon les parlars languedociens*, Institut d'estudis Occitans editor.
- Alibert , L. (1998), *Proverbes de l'Aude*, Vent Terral editor.
- Alibert , L. (2000), *Gramatica Occitana segon los parlars lengadocians*, Facsimil de la segonda edicion de 1976 deguda a Ramon Chatbèrt, Tolosa & Barcelona : Institut d'Estudis Occitans & Institut d'Estudis Catalans.

- Chatbèrt, R. (1983), *Questions de Lengua*, Vent Terral & Seccion de Tarn de l'Institut d'Estudis Occitans editors.
- Hourcade, A. (1990), *Dictionnaire bilingue des expressions gasconnes*, Pau : Associacion Los Caminaires.
- Lagarde, A. (1991), *Le trésor des mots d'un village occitan*, Tolosa : André Lagarde.
- Lagarde, A. (1971), *Vocabulàri occitan*, Tolosa : André Lagarde.
- Laux, C. (1997), *Dictionnaire Français-Occitan*, Institut d'estudis Occitans – seccion de Tarn editor.
- Mistral, F. (1979), *Lou Tresor dóu Felibrige*, Genève – Paris : Slatkine Edition de l'unicorne (édition du centenaire).
- Romieu, M. ; Gaubert, R. *Fichier des locutions du Rouergue*, manuscrit.
- Piat, L. (1989), *Dictionnaire Français-Occitanien*, Raphèle-Lès-Arles : Marcel Petit Culture Provençale et Méridionale.
- Rollet, P. (1990), *Lou Gàubi prouvençau*, Raphèle-Lès-Arles : Marcel Petit Culture Provençale et Méridionale.
- Vaylet, J. (1975), *Proverbes et dictons rabelaisiens*, Premier Volume, Musée Joseph Vaylet, Espalion editor.
- Vayssier, A. (1879), *Dictionnaire Patois-Français du département de l'Aveyron*, Rodez : Carrère.

ANNÈXAS

ANNÈXA 1 : taulas

Taula FCO *N₀ far (C₁+ E) coma C₂*

N ₀		V	C ₁	coma	C ₂	
N ₀ ⁺ : N _{hum}	N ₀ ⁻ : N _{-hum}				Dét	
-	E	Far-3S	calor	coma		dins un forn
+	+	Far		coma	l'	òli que finís totjorn per passar dessus
+	-	Far		coma		ne vira
-	+	Far	lum	coma	un	calelh
+	-	Far	un morre	coma	un	esclop
-	E	Far-3S	un solelh	coma	una	paret
-	+	i far		coma	de	bren al gat
+	-	i far		coma	la	pasta a la mag
+	+	i far		coma	l'	òli al calelh
+	+	i far		coma	un	damne
+	+	i far		coma	un	escopit
+	+	i far		coma	un	escopit per una paret
+	+	i far		coma	una	crotz dabans un mòrt
+	-	ne far		coma		Sant Pèire de miracles
+	-	ne far	a qualqu'un	coma		Sant Pèire de miracles
+	-	ne far	veire a qualqu'un	coma		Sant Pèire de miracles
+	-	se far	plomar	coma	un	polet gairèl
+	-	se far	servir	coma	un	prince

Extrach de la Taula F5 (75)

Qu P far C₁ (Prép N₂ + N₂ + E)
= Far C₁ (Prép N₂ + N₂ + E) Qu P

No				V	C ₁	Compl			Extr									
Aquò = QuP	E = QuP	Nhum	N-hum			Prép	N ₂ = N _{hum}	N ₂ = N _{-hum}	Que P	de V-inf W	V-inf W							(Aquò + E) far C ₁ a Nhum
+	+	+	+	far	acabrar los ners	a	+	-	+	+	-	+	-	-	+	-	+	-
+	+	+	+	far	acabrar los ners un sus l'altre	a	+	-	+	+	-	+	-	-	+	-	+	-
+	+	+	+	far	aissa	a	+	-	+	+	-	+	-	+	-	+	-	-
+	+	+	+	far	ben	a	+	-	+	+	-	+	-	+	-	+	-	-
+	+	+	+	far	besonh	a	+	-	+	+	-	+	-	+	-	+	-	-
+	+	+	+	far	blanc e negre	a	+	-	+	+	-	+	-	+	-	+	-	-
+	+	+	-	far	bolir lo sang	a	+	-	+	+	-	+	-	-	-	+	-	-
-	+	-	-	far	bon				-	-	+	-	-	-	-	-	-	-
+	+	-	-	far	bon dire	a	+	-	-	-	-	+	-	+	-	-	-	-
-	+	-	-	far	bon far				-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
+	+	+	+	far	bonheta	a	+	-	+	+	-	+	-	-	+	-	+	-
+	+	+	+	far	cagar		+	-	+	+	-	-	+	+	-	+	-	+
+	+	+	+	far	calhar lo sang	a	+	-	+	+	-	+	-	-	+	-	+	-
+	+	+	+	far	catonar		+	-	+	+	-	-	+	-	-	+	-	+
+	+	+	+	far	de mal	a	+	+	+	+	-	+	-	+	+	-	+	-
+	+	+	+	far	defèci	a	+	-	+	+	-	+	-	-	+	-	+	-
+	+	+	-	far	despièch	a	+	-	+	+	-	+	-	-	+	-	+	-
+	+	+	-	far	dòl	a	+	-	+	+	-	+	-	+	+	-	+	-
+	+	+	+	far	enveja	a	+	-	+	+	-	+	-	-	+	-	+	-
+	+	+	+	far	eràisser		+	-	+	+	-	-	+	+	-	+	-	+
+	+	+	+	far	fasti	a	+	-	+	+	-	+	-	-	+	-	+	-
+	+	+	-	far	ganhar lo cèl	a	+	-	+	+	-	+	-	-	-	+	-	-
+	+	+	+	far	gaug	a	+	-	+	+	-	+	-	+	+	-	+	-
+	+	+	+	far	gimetas	a	+	-	+	+	-	+	-	-	+	-	+	-
+	+	+	+	far	gonha	a	+	-	+	+	-	+	-	-	+	-	+	-
+	+	+	+	far	gonheta	a	+	-	+	+	-	+	-	-	+	-	+	-
+	+	+	+	far	gonhetas	a	+	-	+	+	-	+	-	-	+	-	+	-
+	+	+	+	far	gôrja	a	+	-	+	+	-	+	-	-	+	-	+	-
+	+	+	+	far	lagui	a	+	-	+	+	-	+	-	-	+	-	+	-
+	+	+	+	far	lauge	a	+	-	+	+	-	+	-	+	+	-	+	-
+	+	+	+	far	leca	a	+	-	+	+	-	+	-	-	+	-	+	-
+	+	+	+	far	lega (lèga)	a	+	-	+	+	-	+	-	-	+	-	+	-
+	+	+	+	far	liata	a	+	-	+	+	-	+	-	-	+	-	+	-
+	+	+	+	far	lingueta	a	+	-	+	+	-	+	-	-	+	-	+	-
+	+	+	+	far	longièr	a	+	-	+	+	-	+	-	-	+	-	+	-
+	+	+	+	far	lusir los uèlhs	a	+	-	+	+	-	+	-	-	+	-	+	-
+	+	+	+	far	mal	a	+	+	+	+	-	+	-	+	+	-	+	-
+	+	+	+	far	mal de còr	a	+	-	+	+	-	+	-	+	+	-	+	-
+	+	-	-	far	mal				-	-	+	-	-	-	-	-	-	-

Taula F0 (41)

C₀ far W
W =: C₁(E + Prép N₂)

			V	C ₁		Prép N ₂			N ₀ V C ₁
E	GN			Dét		Prép	N ₂		
	Dét	N					N ₂ =: N _{num}	N ₂ =: N _{num}	
+			far		bon				
+			far		calor				
+			far		caud				
+			far		freg				
+			far		jorn				
+			far		luna				
+			far		missant temps				
+			far		nuèch				
+			far	pas un	pel d'aire				
+			far		quatre gotas				
+			far		rebolh				
+			far		seren				
+			far		solelh				
+			far		temps de nèu				
+			far	un	freg de can				
+			far	un	freg de lop				
+			far	un	freg que pela				
+			far	un	solelh a fondre la coa d'un merle				
+			far	un	temps de can				
+			far	un	temps del diable				
+			far		vent				
+			far	un	vent que tomba				
+			far	un	vent que còpa lo morre				
+			far		jorn			deman	
+			far	pas	tu amb ieu				
	la	gòrja	far		tifa-tafa	a	+	-	-
	la	gòrja	far		còrrer		+	-	-
	la	luna	far		pargue				
	la	lenga	far		tifa-tafa	a	+	-	-
	l'	estomac	far		polset	a	+	-	-
	lo	còr	far		mal	a	+	-	-
	lo	còr	far		polset	a	+	-	-
	lo	còr	far		tifa-tafa	a	+	-	-
	lo	trabalh fach	far	pas	paur	a	+	-	-
	lo	vin	far		parlar		+	-	-
	los	uèlhs	far		quatre	a	+	-	-
	los	uèlhs	far		tres	a	+	-	-
+			se far		tard				
+			se'n far	pas d'una	cana				
		tot	far		ventre	a	+	-	-
	tota	pèira	far		canton	a	+	-	-

ANNÈXA 2 : extraches de la Basa de Donadas Lexicografica

far tifa-tafa a qualqu'un

F5

Littéralement : faire palpitation à quelqu'un

faire fortement envie

Un ser lo jovent ... diguèt adieu a la capitala e s'enanèt del país. Coma passava jos un perseguièr cargat de frucha, las persègas li faguèron tifa-tafa. (Calelhon, Papanon p.191)

An aquesta sason los guindols son madurs, e fan tifa-tafa als pastorèls. (Nanet del Rampalm, ed° 1933 p.56)

Notes :

D'après (Romieu et Gaubert), « cette locution comporte une double allitération : l'une en t, l'autre en f, ce qui laisse croire qu'il s'agit d'une onomatopée. Alibert prétend que le mot "tifa" vient du provençal "tifa" : mouvement d'humeur. Les éléments de cette locution ne semblent plus autonomes. Elle s'applique à des domaines différents. En général elle exprime une forte envie : de parler (la lenga li fa tifa-tafa), de manger (la gòrja li fa tifa-tafa), avec le nom de l'organe concerné. On trouve cette locution aussi avec comme sujet le nom de l'objet qui suscite le sentiment d'envie : "aquelas peras me fan tifa-tafa", ces poires me font envie. Enfin quand on parle du cœur : "lo còr me fa tifa-tafa", cela représente les battements accélérés sous l'effet de l'effort, de l'émotion. »

Nous choisissons de classer les locutions qui ont pour sujet "lenga", "gòrja", "còr" en F0 en considérant que le sujet en est figé et que le sens diffère légèrement du sens général "faire fortement envie" associé à l'expression qui fait l'objet du présent article : le sujet -l'organe concerné- désigne plutôt le siège du sentiment que l'objet qui le suscite et on ne peut pas l'employer avec tous les organes. Le sujet est libre et non restreint : cf les exemples ci-dessus et *Me fa tifa-tafa de tastar aquela còca*.

Mistral (TdF) ne donne que les formes : "lo còr me fa tifa-tafa" : le cœur me bat ; "la lenga li fa tifa-tafa" : la langue lui démange ; "la gòrja me fa tifa-tafa" : je grille de manger.

Alibert ne donne que les deux premières qu'il traduit par "mon cœur palpite ; la langue me démange de parler".

DOF Alibert	DFO Laux	Voc Lagarde	DLR Romieu	DPFVayssier	TDF Mistral	Gaubi Rollet	Hourcade
non	non	non	òc	òc	non	non	non

la lenga far tifa-tafa a qualqu'un

F0

Littéralement : la langue faire palpitation à quelqu'un

avoir une forte envie de parler, avoir la langue qui démange

La lenga me fa tifa-tafa (je brûle d'envie de parler, la langue me démange)

Quand lo parlaire avètz en faça, la lenga vos fa tifa-tafa. (Proverbe cité par Mistral)

Notes : Cette locution exprime une forte envie de parler. Son sujet est figé et que le sens diffère légèrement du sens général "faire fortement envie" de la locution répertoriée séparément dans la base sous l'entrée *far tifa-tafa a qualqu'un*. Voir aussi *la gòrja far tifa-tafa a qualqu'un, lo còr far tifa-tafa a qualqu'un*. Des trois locutions à sujets figés, celle-ci est la seule à être donnée à la fois par Mistral, Alibert, Laux et Vayssier.

DOF Alibert	DFO Laux	Voc Lagarde	DLR Romieu	DPFVayssier	TDF Mistral	Gaubi Rollet	Hourcade
òc	òc	non	òc	òc	òc	non	non